

Dr. László Jenő válasza az elhangzott hozzászólásokra:

Én abból indulok ki, hogy nem is vérbeli büntetőjogász az, akinek nincs véleménye és javaslatja egy /illetve itt 3/ kódex módosítására. Rendkívül sok vélemény hangzott el, kérem azonban, hogy aki nem kapott szót, juttassa el hozzánk, akármilyen szerkesztési, szövegezési javaslatja van.

Azt hiszem nem veszik rossz néven, ha minden itt elhangzott kérdésre nem térek ki. Néhány kérdést emelnék ki, néhányra vissza szeretnék utalni; azokra inkább, amelyeket elvi jelentőségűnek tartok.

Senki nem kívánta kétségbe vonni a szabadságvesztést, mint egységes büntetési nemet és a szabadságvesztés differenciált végrehajtási rendszerét. Javasolnám, hogy fogadjuk el Wiener elvtárs szövegezési javaslatát; ez még jobban megerősíti azt; hogy itt nem kívántunk visszatérni valami korábbi állásponthoz.

Igaza van Wiener Imrének, tautológia, hogy nem kényszeríthető ki és nem hajtható végre a javító-nevelő munka. Nem a belföldnek szól ez a fajta szövegezés, hogy fönntartsuk-e vagy nem, ez nem egy jelentős kérdés. Ami ezt a közérdekű munkavégzést illeti: ugye ha ez önálló büntetés /itt nagyon sokan érveltek és nagyon megfontolandók amit mondtak/, önálló büntetésként konstruáljuk meg, az teljes Különös Rész módosítást igényel, hiszen akkor ezt az önálló büntetési nemet az egész Különös Részen végig kell vezetni. Nem tudom, hogy egy novelláris módosítás ezt hogyan bírja el. Akik azt kifogásolták, hogy ezt a joghátrányt pártfogó felügyelet körében, tehát magatartási szabályként ne alkalmazzuk, azokkal én egyetértetek; dogmatikailag nem illeszthető a kettő egymás mellé. Ezt a rendelkezést mellőzni fogjuk.

Ami a megoldási módszereket illeti, nagyon figyelemre méltónak tartom azokat az észrevételeket, amelyek a szabályozás módját érintették. A bűncselekményi körnél, amit Gönczöl elvtársnő

említett, felhivnám a figyelmet, hogy ez akkor alkalmazható, ha a Különös Rész a javító-nevelő munkát büntetési tételként előírja. Tehát a bűncselekményi kör ezáltal be van határolva. Itt azt hiszem tovább lépni nem kellene. Amit Gönczöl elvtársnő mondott a bűnözői körre vonatkozólag, én azt hiszem, hogy az nagyon figyelemre méltó, tehát, hogy személyiségadekvát legyen és hogy ne csináljunk pellengért az ügyből -, ez feltétlen így van, de azt hiszem, ez büntetéskiszabási kérdés. Ami a másik részét illeti a dolognak, hogy ennek a végrehajtását rendkívül gondosan kell megszervezni és ennek a feltételeit biztosítani kell /és itt a svéd és angol tapasztalatokra utalt/, szabadjon egy kiegészítést tenni. Lényegében a 70-es években kezdődött meg Nyugat-Európában kialakulni és a 80-as évek elején hozták meg az angolok ezt a törvényt és terjedt el Svédországban és széles körben az USA egyes államokban, valamint Kanadában is. Ott a rendszer az, hogy a büntetés kiszabását megelőzően, tehát a bírói ítéletet megelőzően megállapodnak az elkövetővel. Nevezetesen arról, hogy hozzájárul-e önként ahhoz, hogy ha a bíróság ilyen büntetést szabna ki, abban az esetben ezt a büntetést önként vállalja és önként le fogja tölteni. Ezt a megegyezést - csak utalnék itt az általam nagyon nagyrabecsült Bárd Károlynak a múltkori disszertációjára, ahol a legalitás elvét hosszan taglalta - egyes jogrendszerek ezt a "megbeszélést" bőven lehetővé teszik. Ezt nem a bíró folytatja, erre megvan a maga apparátusa. Amiért ott ennek a pártfogó apparátusnak nagy jelentősége van: a büntetés kiszabását megelőzően történik egy ilyen quasi megbeszélés, és ha csak megvan előre a munkahely, előre beleegyeznek az elkövető, előre megállapodnak a büntetés letöltésének módjában, akkor kerülhet sor ilyen büntetés kiszabására. Hát ez persze hatalmas apparátust tételez.

Feltételez nálunk is egy apparátust, mert bizonyos intézkedéseket itt a büntetésvégrehajtás során kell majd megtenni. De szeretném hangsúlyozni, hogy az angolszász rendszerekben meghonosodott és a mi elképzelésünk között, lég-

alábbis az eljárás mechanizmusát illetően, van némi különbség.

Itt több olyan vélemény hangzott el anyagi jogi és eljárásjogi kérdésben is, amely lényegében a büntett-vétség elhatárolás alapjait érinti. Én nagyon pozitívnak tartom azokat a véleményeket, amelyek ezen elhatárolás tiszteletben tartását javasolják, tehát azt, hogy ne nyúljunk hozzá, illetve akik bizonyos praktikus szempontok alapján itt továbblépést sürgetnek.

A másik legalább ilyen jelentőségű kérdés az nem elsősorban anyagi, de anyagi joggal összefüggő eljárásjogi kérdés, amely az egyszerűbb eljárás lehetőségét kívánja biztosítani a jelenleginél lényegesen szélesebb körben, és nemcsak nyomozati szakban, hanem bírói szakban is. Nos, akkor végig kell gondolnunk a két elvünket: a társasbiráskodás és a népi ülnökök részvételének az alkotmányjogi elvét. Ha jól tudom, mi is 60-40 %-nál tartunk. Azok a javaslatok, amelyek ezen túllépni kívánnak, ezt az elvet alapvetően megkérdőjelezzik. Én nem tartom végső szentségnek, de azt hiszem egy novelláris módosítás keretében odáig eljutni - végeztünk számításokat -, hogy kb. 80-20 %-os arány jöjjön ki, egy ilyen alkotmányjog mellett ezt nem lehet megcsinálni. Más kérdés, hogy gondolkozni kell azon, vajon ezek az alkotmányjogi tételek fenntarthatók-e, vagy pedig azt az utat járjuk, és elnézést, hogy ezt mondom, hogy a kétségtelenül meglévő és sajnos fokozódó nehézségeinkre figyelemmel azt a megoldási utat választjuk, hogy adjunk fel elveket vagy pedig a meglévő nehézségeinket oldjuk meg, teremtsük meg a feltételeket elveink végrehajtásához. Nagyon meg kell gondolni azt hiszem, hogy melyik útra lépünk, és a praktikizmusnak és a jogos igényeknek megfelelően melyik utat választunk.

Őszintén szólva - Wiener Imrével ezt majd megbeszéljük - nem egészen értem azt a ne bis in idem elvet, főleg a nemzetközi jogi vonatkozásait ennek a kérdésnek. Megint más a további megoldási módja. A javasolt megoldást nagyon szellemesnek tartom.

Amit Györgyi elvtárs a többszörös visszaesőkkel kapcsolatban mondott, azt nagyon figyelemre méltónak tartom a mentesítést illetően. Valójában nem szabad itt azt a formállogikai sort folytatni, azt hiszem, hiszen a többszörös visszaesői mivolt ellenére az újabb büntetés jelzi annak a társadalomra veszélyességét és nem a többszörös visszaesői mivoltához, hanem az újabb büntetésben kifejeződő társadalomra veszélyességhez kell igazítani a mentesítés feltételeit.

Figyelemre méltónak tartom azt az észrevételt is, amely a közérdekű munkavégzésre kötelezés fiataloknál való alkalmazhatóságát jelzi.

Többen érintették az üzérkedést és ezzel összefüggésben a hatósági engedély utólagos megszerzését és azzal a büntetéskiszabást. Hogy a folyamatos szó kell vagy nem kell - mert benne van a tényállásban és a tényállásból következik, ez sajnos nem így van, tudjuk, hogy nem így van. A másik, amit szeretnék mondani: itt lényegében az üzérkedésnek a mai tényállásnál -, itt az első fordulatot, tehát a kereskedést értem - egy formális jogellenességnek biztosítunk büntetőjogi konzekvenciát. Tehát az engedélynélküliségnek biztosítunk büntetőjogi védelmet, szemben a gazdasági élet másik nagy szférájával, a termelés szférájával, ahol az engedély nélküli termelés kontárkodás címén szabálysértés. Vajon miért van ez a jelentős különbség? Mert ha az eredeti intézkedést veszem elő - ennek is megvan a maga története - ott még nem lévén árdrágítás bűncselekménye, az üzérkedés eredeti tényállása szerint az a jogosulatlan kereskedés minősült, amely árdrágításra alkalmas módon történt. Itt van azt hiszem a probléma gyökere.

Igazság van abban is, hogy az engedély későbbi megszerzésének értékelése a jelenlegi szabályok szerint is talán megoldható.

Az új bűncselekmény, a tartozás fedezetének elvonásával kapcsolatban három megjegyzés. Gazdasági tevékenységet nemcsak magánszemély folytat, és ne csak vállalati szférában gondolkozzunk, nagyvállalati szférában, hanem gondoljunk azokra a személyegyesülésekre, kiegészítőketekre és

kapcsolt részeire, amik szintén folytatnak ilyet. Nincs célzat. Az elkövető azzal vonja ki a vagyont, hogy bizik abban, hogy majd ki fogja tudni elégíteni, mert a másik üzletből bejön az a vagyont, amit ő kivont az üzletből, csak ez a bizalom megalapozatlan. Az az érzésem, hogy a célzat nagyon leszűkítenék a tényállást. A "csalárd" kitétlen valóban érdemes gondolkodni, mindenesetre jelzi a szándékot. Mi a szándékfogalmunk következtében az egyenes szándékot, mint önálló tényállási elemet sehol nem használjuk, itt az egyenes szándékra ezzel akartunk utalni, ezzel a csalárd kitételrel. Lehet, hogy nem a legszerencsésebb megoldás és biztos, hogy értelmezési gondokat fog felvetni, de mondjam azt, hogy a Curia ezt az értelmezést anno dacumál a csalárd bukásnál nagyon szépen meg tudta oldani. Legfeljebb azokat kell elővenni. De én olyannak tartom, amit meg kell fontolni.

Ami egyes bűncselekmények büntetési tételeinek felülvizsgálatát illeti - két megjegyzést tennék..

Lehet gondolkodni azon, hogy a kriminológiai szempontból fosztogató jellegű bűncselekmények mindegyikénél a szigorított javító-nevelő munkát lehetővé kell tenni - sikkasztásnál tipikus életmód a munkakerülő életmód. Ezekre nem szoktak vagyont bízni. Ez kriminológiailag nem tipikus.

Azt pedig nem értem egészen, hogy a minősített esetekben azoknak a büntetéseknek az alkalmazására lehetőséget kell biztosítani, amik az alapeset büntetési nemei közt szerepelnek. Miért? Hát épp azért minősített eset, mert a büntetőjogi felelősség mértéke, súlya változik, épp azáltal változik, hogy más büntetési nemek lépnek elő.

Köszönöm Rónai elvtársnak a 287. §-al kapcsolatos figyelemfelhívását, különösen ami a rendelkezéssel kapcsolatos. Azt megfontoljuk, hogy ezt a 287. §-ba tegyük-e és ne a Btké-be.

Nagyon figyelemre méltónak tartom a verseny büntetőjogi védelmére vonatkozó figyelemfelhívást. A probléma már többször felmerült. Függetlenül attól, hogy a közelmúltban módosítottuk a

versenyjogszabályokat és az még nincs teljes egészében befejezve. Úgy tervezzük, hogy a külkereskedelem vonatkozásában való versenytárgyalásos szabályokat még az év közepén kell megalkotni. A probléma számunkra abból adódik, hogy blanketta jogszabályt nem akarunk csinálni. Tehát valami olyasmit, hogy aki a versenytárgyalásra vonatkozó szabályokat megszegi, az büntetendő. Tehát kérdés, hogy a versenyjoggal kapcsolatosan melyek azok az elkövetési fordulatok, amelyek büntetőjogi felelősséget igényelnek és amelyek a jelenlegi büntetőjogi rendelkezésekkel nem oldhatók meg. Itt gondolok elsősorban a kényszerítésre, ami szóba jöhet, vagy annak megfontolására, hogy vajon kellő megfontolással iktattuk-e mi ki anno dacumál 1978-ban a zsarolást a büntetőjogi felelősség köréből. Nem valami ilyesmin kellene gondolkodni, mintsem egyes versenytárgyalásos elkövetési magatartásokat pönalizálni?

Kábitószer - magasabb büntetési tétel; azt hiszem figyelmet érdemel, bár meg kell mondanom, hogy az ítélkezési gyakorlat messze nem meríti ki a jelenlegi keretet és én nem tudom, hol van az a 30 ezer kábitószerélvező a büntetőjogon belül. Mert néhány tucat az az ember, akit elítélünk - szóval itt valami kontraverziót érzek. Jó, tudom, hogy az a 30 ezer egy hozzávetőleges adat, de ha a kábitószer fogyasztást bűncselekménynek nyilvánítjuk, bűncselekménynek tekintjük és 30 ezer kábitószerélvező van az országban, akkor nem tudom, hogy kerül sor évente csupán pár tucat ember elítélésére.

Figyelemre méltónak tartom a fiataloknál a próbaidő meghosszabbítására vonatkozó észrevételt.

Ami a visszaesőket illeti. Én a magam részéről a visszaesőkkel szembeni büntetőjogi fenyegettség enyhítését nem tartanám indokoltnak. Különösen a többszörös visszaesők vonatkozásában. Az a tény, hogy - ahogy mondani szokták - a börtönök ezekkel vannak tele, azt hiszem nem baj. Épp erről van szó. Ezzel a réteggel kell a büntetőjog élét alkalmazni. Szóval többszörös visszaesőnél enyhébb büntetőjogi következményeket lehetővé tenni, illetve enyhébb büntetőjogi követke-

ményeket alkalmazni, nem tudom, büntetőpolitikai-lag mennyiben tekinthető helyesnek. Azon lehetne vitatkozni - ugye már az is eltért a korábbi gyakorlattól -, hogy ezt a többszörös visszaesést milyen intervallumban nézem, de hát az akkori kriminológiai kutatások éppen ezt az 5+3 évet mutatták ki. Ezzel lehetne foglalkozni, de általános enyhítést ebben a vonatkozásban én a magam részéről nem látok indokoltnak.

Ami az eljárási jogot illeti. Azt hiszem, az alapkérdésekre válaszoltam.

Nagyon szellemes volt Bócz elvtárs az előzetes letartóztatás szükségességének értelmezését illetően, csupán egyetlen tényállási elemet hagyott figyelmen kívül. Hogy itt a szükségesség, a bűncselekmény különös súlya folytán fennálló szükségesség. S ez további tényállási elem a letartóztatás szükségességének általános szabályához képest.

A "csak"-ot illetően, tehát, hogy csak azért nem szűkítjük az ügyésznek a részvételét a bírósági eljárásban, mert "csak".- Azt válaszolnám: nem abból kellene kiindulni, hogy hogyan kéne az ügyész részvételét szűkíteni a bírói szakban, hanem abból kéne kiindulni, hogy hol kellene bővíteni az ügyészi részvételt a bírósági szakban. És ezt megint nem a személyi feltételek és az ügyészi munkateher szemszögéből kellene nézni. Véleményem szerint a vádképviselőnek elemi feltétele és szükségszerű velejárója, hogy az ügyész a vádat nem csak vádemeléssel, hanem a vád képviselővel bírósági szakban is adja. Én azt hiszem, kompromisszum a jelenlegi szabályozás is, ennek a további bővítését nem látom indokoltnak. Abban igaz van Bócz elvtársnak és az ügyész elvtársnak, hogy ilyen munkateher és ilyen munkaintenzitás mellett még a jelenlegi köteleességeknek is rendkívül nehéz eleget tenni, de erre megint azt tudom válaszolni, az elveinken, garanciális szabályainkon ne engedjünk, hanem tegyük meg és kényszerítsünk ki minden olyan intézkedést, amely ezeket a feltételeket létrehozza. Hogy ez nem teljesen reménytelen dolog, azzal kapcsolatban én szeretném felhívni a figyelmet - de nyilván az elv-

társak figyelemmel kísérik az Országgyűlés munkáját -, nagyon figyelemre méltó jelenség, hogy az utóbbi 1-2 évben tárgytól függetlenül hangoznak el a képviselői felszólalások a bíróságok és ügyészségek munkaterhét illetően, nemcsak most a két beszámoló alkalmából, hanem ettől függetlenül is. Magyarán mondva a felelős társadalom meglehetősen erősen érzi ennek a helyzetnek a tarthatatlanságát, és ezt kell megoldani.

A nyomozási határidőnél nagyon figyelemre méltónak tartom, hogy ne a nyomozás elrendelése, hanem a gyanúsítás közzlése legyen a határidőszámítás alapja, mert az azt megelőző időszak mintegy első idő, ott személyiségi jogokat stb. nem sértünk.

A biztosítéknál, azt hiszem az intézmény bevezetésének indokait jól felismerték az elvtársak, csak ha ezt még tovább kell értelmezni, akkor Rónai elvtársnak a javaslatát a szövegezésnél figyelembe kell venni, nyilván az elkobzást pótló értéket be kell venni.

Egyetértek azokkal a javaslatokkal is, amelyek egyrészt arra irányulnak, hogy akkor az útlevéljogszabályokat, illetve idegenrendészeti jogszabályokat összhangba kell hozni. Folyik, más okból, de folyik, az talán még hamarabb is napvilágra kerül. Én egyetértek azokkal a megjegyzésekkel is, amelyek bizonyos kétségek elosztatását, illetőleg egyértelművé tételét indokolják - ha kevesebbre ítélik, ha felfüggesztettre, ha szabadságvesztésre - ezeket a problémákat jobban meg kellene oldani.

Értem én ezt a törvényességi óvás dolgot. Szívem szerint szólt Kovács elvtárs. Amiért mi ezt harmadfoknak tekintjük, az az, hogy lassanként "ráhúzzuk" az egész másodfokú eljárás szabályait a törvényességi óvásra. Szóval ha ez egy önálló, külön jogintézmény és tényleg azt a célt szolgálja, amit meghirdettünk, akkor nem a II. fokú eljárás szabályait, tehát a fellebbezés tartalma, kerete, terjedelme stb-t kell alkalmazni.

Elnézést, hogy nem mindenre válaszoltam. Végezetül egyetlen egyre reflektálnék. Valaki azt mondotta, hogy a büntetőjogi kodifikáció ezzel

nem fejeződik be. Nekem is ez az érzésem és a véleményem. Miért? Nemcsak azért, mert szükségesnek tartom, hanem azt hiszem azt is el kell mondanom, többen tudnak és dolgoznak ebben a körben -, van egy megoldatlan problémánk nekünk, és azt hiszem nemcsak nekünk, hanem másoknak is. Nem tudtuk megoldani, ha szabad azt mondanom, a kis bűncselekmények helyzetét. Hogy a szabálysértési jog úgy ahogy van, az nem jó, az ma már azt hiszem eléggé nyilvánvaló. Az a szabálysértési jogág, amelyben három teljesen különböző joganyag zsúfolódik össze - egy a jogi személy jogi engedetlenségének a szankciója, ami nem elég hatásos, ugyanakkor csinálunk egy kis büntető anyagi jogot, főleg Általános Részt és egy kis büntetőeljárást arra, hogy ha nem oltják be a kutyát. Tehát a tipikus államigazgatási engedetlenség felelősségi és eljárási rendjére rendkívül bonyolultan. És azt hiszem - ez az én egyéni véleményem - nem tudott meghonosodni az igazgatásban a kriminális jellegű szabálysértések köre. Ezeket a kriminális jellegű szabálysértéseket végig kellene gondolni, hogy ezeknek mint államigazgatási jogellenességi formáknak a fenntartása jó-e. Sem a közvéleményünk nem tudott ezzel megbarátkozni, sem ez a közeg nem tudta befogadni. És végig kellene azt is gondolni, hogy nem szőnyeg alá söpörtük-e a büntetőjogi problémákat ezzel a kérdéssel.

Ez csak egy része a dolgoknak. Folynak olyan egyéb jellegű vizsgálatok, amelyek az igazságszolgáltatás szervezeti és intézményi korszerűsítésére irányulnak. Ugyanígy gondjai nemcsak a büntetőjognak vannak-, ugyanez a helyzet a polgári perrendtartáson belül is-, hanem a polgári jognak is. Tovább megyek: annak a végiggondolása is szükséges, hogy az 1950-es évek elején jól határoltuk-e el az igazságszolgáltatást az államigazgatástól. Tehát nem lát-e az államigazgatás igazságszolgáltatási feladatokat és fordítva. Mindkettőre azt hiszem bőven lehetne példát felhozni. És hogy mondjuk egy nem processzuális, hanem más jellegű megfontolást: állampolgároknak az az igénye, hogy helyben intézzék az ügyeket. Ugye az nem város, ha nincs bírósága. A városi rangnak

az a lényege, hogy bíróság, ügyészség, rendőrség ott legyen. Tessék megnézni mi megy végbe a társ-községek helyzetében és hogy válik be a társ-községek helyzete. Mi lett az iskolakörzetesítés problémájából? Magyarán mondván az az igény, hogy mondjam azt, falubíró, vagy községi bíró, vagy békebíró intézményrendszere legyen, és amit mi nem tudtunk a népi ülnöki rendszeren túl megoldani - bár, sokan mondják, hogy ez magyar sajátosság, bár én nem vagyok meggyőződve - a laikus ítélkezés, a laikus bíraskodás helyzete. Ezek mindegyike olyan gondolatokat vet fel, amelyek az az érzésem, érinteni fogják mind a büntető anyagi jog, mind pedig a büntetőeljárásnak a szervezeti stb. rendjét. Amikor azt mondom, hogy itt még lesz mozgás, erre gondolok. Az az érzésem, hogy fogunk és fog kellene találkozni ezekkel a kérdésekkel.

Ezzel a perspektívával és azzal az ígérettel zárom mondandómat, hogy minden elhangzott javaslatot nagyon gondosan megvizsgálunk és valahogy visszajelezzük, mert egy ilyen szakmai vitának az is a kötelezettsége, hogy ne csak a Magyar Közlönyből értesüljenek a javaslatok elfogadásáról.

Köszönöm a figyelmet.

Dr. Gödöny József zárszava

Megköszönöm László Jenő elvtársnak azt a szivességét, hogy vállalta a közreműködést és értékelte a hozzászólásokat. Köszönöm a hivatalos felszólalóknak és minden felszólalónak az aktív közreműködést, a vitaülés résztvevőinek pedig azt a türelmet és kitartást, hogy péntek lévén ilyen nagy figyelemmel hallgatták a felszólalásokat és a vitaülésen elhangzottakat. Mégegyszer mindenkinek köszönöm a részvételt és kellemes hétvégét kívánok.

MELLÉKLETEK